

Čo spája hrady Pohronskej hradnej cesty?

Viete koľko tajných informácií v sebe ukrývajú cesty? Čo všetko sa na nich prihodilo a nikdy to nikomu nepovedali? Jednou z významných ciest bola i pohronska cesta, ktorá lemovala rieku Hron. Spájala Ostrihom s Horehroním. V jej okolí ležalo sedem stredoslovenských banských miest. Nová Baňa, Pukanec, Kremnica, Banská Štiavnica, Banská Belá, Banská Bystrica a Ľubietová boli pod neustálou ochranou strážnych hradov, kaštieľov a veží, ktoré sa na **pohronskej hradnej ceste** postupne vybudovali. Vďaka vynikajúcej ochrane prinášali mestá kraju bohatstvo i prosperitu. No nebolo to zadarmo. Občas nastali zlé, kruté časy plné bojov a utrpenia.

Šášov

Hradní páni

Branná povinnosť hradov bola jedna vec, no o tom, čo sa deje za hradbami sa len tak pošťákava. I hrady pri pohronskej ceste radi klebetia. O tom, že steny majú uši, hovoriť nemusíme. Šťastie, že nemajú ústa. Premlelo sa tu množstvo významných i menej známych mien. Po hradných chodbách sa prechádzali králi Uhorska z rodu Arpádovcov: Ondrej II., Belo IV., Ladislav IV., Ondrej III., z rodu Anjouovcov: Karol Róbert a Ľudovít Veľký a neskôr kráľ Matej Korvín, Dóciovci či český vojvoda Ján Jiskra z Brandýsa.

Sláva rodu Dóciovcov

„Postrach hrnských hradov“, suškajú si pamätníci. Dóciovci patrili k starému maďarskému rodu a pochádzali z Veľkej Lúče. Milovali krásne ženy no viac, ako čokoľvek na svete, zbožňovali peniaze a majetky. Ich vládnutie trvalo dve storočia. V 16. až 17. storočí sa poddaní na hrnských hradoch nemali dobre. Dóciovci sa preslávili lakomou a bezohľadnou náturou. Zlá nálada a nevraživosť by sa dali krájať. Bolo len otázkou času, kedy sa niečo zomelie. Jednu veľkú vzburu proti krutovláde iniciovali obyvatelia mesta Brezno. Odplata na seba nenechala dlho čakať. Len čo sa Dóciovci prebrali zo šoku, zaútočili tvrdo na Brezno. Vyrabovali kostol, poničili banské zariadenia, vypálili mestský dom i faru. Viedli nekonečné súdne spory, ktoré prešli do ozbrojených konfliktov s niektorými banskými mestami. Dóciovci nerešpektovali práva miest, a preto sa dostávali do sporov s významnými banskými podnikateľmi Thurzovcami a Fuggerovcami.

Osud to nakoniec zariadil po svojom

Kde sa dvaja bijú, tretí zvíťazí. Nepokoje medzi Dóciovcami a banskými podnikateľmi utíchli počas tureckých bojov. Zvady, nezvady, spoločne sa mohli proti Turkom brániť efektívnejšie. Turecké vojská rabovali všetky majetky. Poddaných brali do otroctva. Počas útlaku prišiel o život Žigmund Dóci. Žigmund sa spolu so svojou ženou Eufrozínou ukryl pred Turkami v Žarnovickom kaštieli. Vojakom sa však podarilo poraziť obrancov Žigmunda. Eufrozínu okamžite spútali a šup s ňou do tureckého otroctva. Žigmund sa tomu snažil zabrániť, no jeho osud bol spečatený. Na hradnom nádvorí ho turecký veliteľ nemilosrdne popravil. Netrvalo dlho a slávny rod Dóciovcov postupne vymiera.

A ešte zopár zaujímavostí spoza hradných múrov

Viete, čo je to „drndička“? Prvý automobil skonštruovaný na Slovensku. Náhodne k tomu prispel bulharský cár Ferdinand Koburg, ktorého meno sa spája s **Hrnským Beňadikom**.

Matúš Čák Trenčiansky dobyl hrad **Breznica** zaujímavým spôsobom - podkopaním hradných múrov.

V roku 1664 vyplienili Turci slobodné kráľovské banské mesto **Nová Baňa** a celkom zničili farský kostol. Obnovy sa dočkal až začiatkom 18. storočia. Avšak od tej doby kostol nemá zvony a zvoní sa na mestskej radnici. Viete prečo? Viaže sa k tomu pútavá povesť.

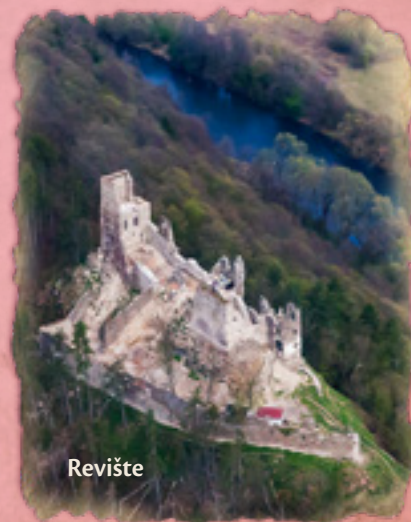
Láska je slepá. Hradný pán z **Revište** sa podľa miestnych klebiet zaľúbil do dcéry tureckého veliteľa, Selimy. Ako ich láska dopadla?

Na hrade **Revište** bol objavený neskorogotický portál z roku 1547 s plastickým erbom Dóciovcov. Viete, ako vyzeral?

Hrad Teplica sa nazýval i Červený hrad.

Šášovský hrad dostala v roku 1424 do vena kráľovná Barbora Celjská, manželka kráľa Žigmunda Luxemburského, nazývaná aj čierna kráľovná. Viete, prečo sa jej tak hovorilo?

Na hrade **Petuša** sa našla olovená kupecká plomba, ktorou sa značil kotúč kvalitnej ľanovej textilie pochádzajúcej priamo z Benátok, ktorá nemá v strednej Európe obdobu.

Revište

Zvolenský zámok

Zvolenský zámok zažil kráľovské zásnuby. Viliam Habsburský požiadal o ruku dcéru uhorského kráľa Ľudovíta z Anjou. Všetko dobre dopadlo, Hedviga súhlasila.

Zakladateľ sídla Ľudovít z Anjou na zámku privítal mnohých významných hostí. Medzi nimi i českého kráľa Václava IV. a takisto budúceho cisára Žigmunda Luxemburského.

Zvolenský zámok je jedinečný svojou architektúrou v štýle talianskej gotiky.

Zvolenský zámok ukrýval počas rokov 1619-1621 kráľovské regálie vrátane svätoštefanskej uhorskej koruny. Strážil ich ako oko v hlave.

Na hrade **Dobrá Niva** vždy nebývali dobrí ľudia. Jedným z nepodarkov bol Štefan Verbóci. Autor zákonníka Tripartitum, ktorý poddaných Uhorska odsúdil k nevoľníctvu.

Trochu poklebetíme o Pustom hrade, ktorý nebol až taký pustý

V roku 1247 sa tu svadbovalo od večera do rána zrejme aj niekoľko dní. Dcéra kráľa Bela IV. Konštancia povedala „áno“ Levovi, synovi haličského kniežata Danila.

Hradná cisterna bola plnená unikátnym **vodovodným potrubím**. Dokonca sa tu našli drevené výrobky z posledných rokov 13. storočia.

V 13. storočí bol **Pustý hrad**, vtedy hrad Zvolen, najviac navštevovaným hradom kráľmi Uhorska na území dnešného Slovenska. Na Dolnom hrade mal obrovskú kráľovskú rezidenčnú vežu, v ktorej sa museli diať zaujímavé veci.

Pustý hrad je s rozlohou 4,7 ha rozsiahlejší ako Spišský hrad s plochou 3,9 ha.

S **Pustým hradom** sa spája aj meno legendami opradeného rytiera Donča, silného protivníka Matúša Čáka. Viete, kto to bol?

Dobrá Niva poskytla útočisko kráľom Ľudovítovi z Anjou, či Žigmundovi Luxemburskému.

Odpovede na tieto otázky a iné zaujímavosti spoza hradných múrov nájdete na: www.pohronskehrady.sk

POHRONSKÁ
HRADNÁ CESTA

Za horami, za dolami

Tajomné
hrady

Tajomstvá hradných múrov

www.pohronskehrady.sk

K hradom vedú rôzne cesty:

Pustý hrad vo Zvolene

Partneri:

www.pohronskehrady.sk

POHRONSKÁ HRADNÁ CESTA

Hronský Beňadik

1 Hronský Beňadik

Poznáte „Perlu Pohronia“? Zoznámte sa. Moje meno je **Kláštor Hronský Beňadik**. Už veľmi veľa rokov sídlím na skalnatom výbežku nad úzkym údolím Hrona. Moja domovina je priamo tam, kde je takzvaná Slovenská brána. V minulosti vstupná cesta priamo k bohatým banským mestám. Moji prví obyvatelia boli benedikťini. Ešte teraz si presne spomínam, ako sa o mne prvýkrát napísalo v roku 1075. Kráľ Gejza I. spomína opátstvo, ktoré sa usídlilo za mojimi múrmi. Ani mne nebolo vždy do spevu. Moji benedikťinskí obyvatelia odišli, len čo sa dopočuli o príchode Turkov na naše územie. Pod ochranné krídla si ma vzali páni veľkomožní z Ostrihomskej kapituly. Zmenili ma na nepoznanie a kráčať som s dobou renesančnou. Dodnes ukrývam relikviu Kristovej Krvi, ktorú daroval nášmu kostolu uhorský kráľ Matej Korvín. Hovorí sa, že ju dostal za svoje hrdinstvo v boji proti Turkom od pápeža Pavla II. V mojich tmavých podzemných chodbách našli miesto posledného odpočinku členovia slávneho rodu Koháryovcov. Udatný Štefan I. Koháry padol v bitke proti Turkom až pri Leviciach.

2 Strážna veža Luchtov

I keď zo mňa ostali len posledné múry hranolovej veže, mám za sebou dôležitú úlohu. Prežývali ma „hláska“, pretože som počas tureckého nátlaku slúžila ako strážnik stredoslovenských banských miest.

Luchtov

3 Hrádok Sokolia skala

Nie je ma veľa, no môj neďaleký priateľ hrad Breznica by vám o mne rozprával hodiny. V minulosti som sa týčil v celej svojej kráse na skalnatom výbežku. Ideálne miesto na pravidelné kontroly cesty, ktorá leží v Chválenskej doline.

4 Hrad Breznica

Patril som viacerým významným osobnostiam našej histórie, vlastnil ma Matúš Čák Trenčiansky, Ján Jiskra a aj sám kráľ Matej Korvín. Od druhej polovice 13. storočia som strážil obyvateľov obce Tekovská Breznica a dovidel som až do údolia Hrona. Za svoj vznik vďaka ostrihomskému arcibiskupovi. Nuž, ani moja sláva nebola večná. Koniec stredoveku bol i mojím koncom. Dnes zo mňa ostali len zvyšky múrov hradného jadra.

5 Mestské opevnenie Nová Baňa

Človek by si myslel, že v slobodnom kráľovskom banskom meste, bola vždy skvelá nálada. Opak bol však pravdou. Bohatstvo mi prinášalo najmä utrpenie. Čelila som plieneniu husitov, Jagelovských vojsk, Turkov. Ublížovali mi povstania proti vládarovi i Dóciovci. Z toľkých rán si už dnes ani nepamätám či som vôbec mala obranné múry. Zachovala sa len budova mestskej radnice. V minulosti slúžila ako pevnosť i kráľovský dom a vraj okolo bola vybudovaná vodná priekopa.

7 Kaštieľ Žarnovica

Na mojom mieste bolo kedysi staré opevnené sídlo. Kráľ Matej Korvín ma však daroval za služby vo vojsku rodu Dóciovcov. Keď sa 15. storočie vystriedalo so 16., moje múry boli pevnejšie a pevnejšie. Bohužiaľ, nestačilo to. Po útoku Turkov bola Žarnovica vyplienená. Môjho hradného pána Žigmunda Dóciho bez milosti popravili a urodzenú pani manželku odviekli do tureckého zajatia. Neveselá je moja história.

9 Hrad Teplica

Jedna prístupová cesta do Banskej Štiavnice bola výlučne pod mojou kontrolou. Vybudovali ma ako strážny hrad v 13. storočí. Kvôli politickým nezhodám v bojoch o uhorský trón boli o mňa neustále zvady. Majitelia sa menili ako na bežiacom páse. Postupne som strácal svoj význam, a tak som na prelome 16. a 17. storočia zanikol. Ale stále som určitým spôsobom tu. Moje zvyšky použili miestni obyvatelia na výstavbu kostola a neďaleko miesta, kde som kedysi stál, sú stále viditeľné pozostatky drevozemnej obliehacej pevnosti z 15. storočia.

6 Hrad Rudno

Ak máš bystré oko, všimneš si ma. Meno som dostal podľa obce Rudno nad Hronom, nad ktorou som sa hrdo týčil. Hovorí sa, že moju výstavbu iniciovali páni šľachtici z Kalnej, o ktorých sa píše v roku 1283 ako o miestnych vlastníkoch mojej maličkosti. I keď som mal krátku existenciu, život som si užil naplno. Ešte dnes zo mňa tie najlepšie kúsky ostali, napríklad zvyšky obrannej veže a paláca a zemný val s priekopou.

8 Hrad Revište

V časoch slávy bola o mňa bitka. Majiteľov som striedal jedna radosť. Na začiatku 14. storočia som sa stal súčasťou pohronských strážnych hradov, ktoré slúžili ako hlavní kontrolóri ciest vedúcich k bohatým baníckym mestám. Časť 15. storočia som bol na strane Jána Jiskru. Patril som i Matejovi Korvínovi, ktorý ma neskôr posunul ostrihomskému arcibiskupovi Jánovi Vitézovi. Cítil som v múroch, že to nebol dobrý krok. Arcibiskup viedol proti Matejovi Korvínovi sprisahanie, ktoré sa podarilo potlačiť. Matej ma kvôli finančným problémom odovzdal do zálohy pokladníkovi Urbanovi Dóciimu. Dlhy neuhradil, a tak som sa dostal do Dóciovských rúk.

10 Kaštieľ Žiar nad Hronom

Pôvodne som bol menšie stredoveké sídlo vo Sv. Kríži. V 17. storočí si zo mňa ostrihomskí arcibiskupi spravili letnú rezidenciu. Jeden z nich – Juraj Lipaj, v čase tureckého útlaku nechal okolo mňa vybudovať silné opevnenie s baštami. Neskôr som sa stal domovom bansko-bystrických biskupov, najvýznamnejší bol Štefan Moyses. Ach, to boli slávne časy, dnes už len v tichosti spomínam.

12 Hrad Žakýľ

Kto hľadá, nájde. Ak budete pozorne prechádzať okolie nad obcou Podhorie, zbystríte dve do skaly vyhlbené štôlne v dĺžke približne 6 a 20 metrov smerujúce pod nádvorie a pod cisternu hradného jadra. Pozornému oku ale neujdú ani pozostatky môjho opevnenia a veže. Vybudovali ma v 13. storočí a využívali asi len do 15. storočia. Kontroloval som prístupové cesty od Zvolena a Kremnice v smere na Banskú Štiavnicu. Nie každému je do vienka darovaná veľká sláva, zato teraz sa teším riadnemu záujmu.

Žakýľ

11 Hrad Šášov

Vančovci, bratia ostrihomského arcibiskupa, ma dali postaviť na brehu nad riekou Hron niekedy v polovici 13. storočia. Každé moje oko dozeralo na križovatku ciest popri Hrone. Pod správou ma malo niekoľko veľkých mien. Spočiatku ma spravovali kráľovskí kasteláni, neskôr ma dávali do zálohu šľachtických rodín. V rokoch 1424 až 1490 som bol věnnym majetkom uhorských kráľovien no a v roku 1490 som sa stal majetkom rodiny Dóciovcov tak, ako mnohí moji kamaráti pri rieke Hron. L'upčianska vetva Dóciovcov – Lipčejovci ma dokonca využívali ako svoju rezidenciu. Potom ma predali, bol som majetkom Lipajovcov a mojím posledným majiteľom bola Banská komora v Banskej Štiavnici. Moja životná púť sa schýľovala ku koncu koncom 18. storočia. Ale ako vidíte, veľká časť zo mňa je stále s vami.

13 Hrad Peľuša

Čo je malé, to je milé. Bola som malý hrad a moje miesto bolo nad ľavým hronským brehom neďaleko Zvolena. Celý čas som pokukovala po Pustom hrade, ktorý som mala celú svoju i keď veľmi krátku existenciu na dohľad. Mojou hlavnou úlohou bolo stráženie ostrolúckej mýtnej stanice a popritom som sa starala o blaho vojenskej posádky, ktorá sa u mňa usídlila. V 13. storočí ma vybudovali, v 14. a 15. storočí nám bolo na hrade do spevu a v 16. storočí ma obyvatelia opustili, až som zanikla. Dnes však môžete pozorovať reliéfne zvyšky mojich múrov.

14 Pustý hrad vo Zvolene

Patril som k elite najdôležitejších sídiel uhorských kráľov a od polovice 12. storočia som bol dokonca sídlom Zvolenskej župy. V 13. storočí sme spojili areál Horného a Dolného hradu, takže som dosiahol rozlohu 4,7 ha a tým som sa zaradil medzi najväčšie hrady na Slovensku. A moja obytná veža patrila k najväčším rezidenčným stavbám v strednej Európe. Okolité husté lesy obľubovali Arpádovci, často sa tu zdržiavali kvôli poľovačkám. Mal som ich rád, vybudovali gotický palác s cisternou, ktorá bola pre prežitie mojich obyvateľov veľmi dôležitá. Na mojom Hornom hrade sídlil župan a jeden sa mi vryl navždy do pamäti. Demeter a jeho synovec Donč razili priamo v mojich izbách falošné mince. Tolká drzosť! Moja sláva upadá počas vojnových stretov medzi Jánom Huňadym a Jánom Jiskrom. Veru, nič netrvá naveky.

15 Zvolenský zámok

Neuveríte, najskôr som bol poľovníckou kúriou. Môj vznik spôsobil postupný úpadok slávneho Pustého hradu, keďže on prestal spĺňať nároky panovníckeho dvora ja som im však vyhovoval. Bodaj by nie, bol som nový, moderný, dal ma vybudovať Ľudovít z Anjou na sklonku 14. storočia. Moje múry obýval aj Ján Jiskra z Brandýsa, neskôr ma zvykol navštevovať kráľ Matej Korvín s manželkou Beatrix. Práve jej vďaka za financovanie stavebných úprav, ktoré ma zmenili na komfortné sídlo. V čase tureckého nebezpečenstva som bol aj protitureckou pevnosťou. Keď nebezpečie pominulo, stal sa zo mňa opäť zámok. Dnes mám tú česť, že vo mne sídli Slovenská národná galéria.

Pustý hrad
vo Zvolene

16 Hrad Dobrá Níva

Domovinou mi je obec Podzámčok. Posledný kameň položili stavbári na konci 13. storočia a stavba sa úspešne dokončila. Chránil som starú obchodnú cestu vedúcu južne od Zvolena. Počas vrcholného a neskorého stredoveku som oka nezavrel. Stále sa niečo dialo. Najdlhšie ma vlastnil rod Eszterházyovcov. Od 18. storočia som akosi osirel a dnes už zo mňa ostali len posledné ruiny obvodovej steny paláca s pozostatkami arkiera a okenných otvorov troch podlaží.